

Το Μετόχιο του Ξηροποτάμου της Ι.Μ. Κύκκου (1ο Μέρος)

/ [Πεμπτούσία](#)

Στα παλαιότερα χρόνια, και ιδίως κατά την Τουρκοκρατία (1571-1878), η Μονή Κύκκου διατηρούσε ένα πολύ καλά οργανωμένο δίκτυο Μετοχίων, τόσο εντός, όσο και εκτός Κύπρου, που συνέτειναν, ώστε να καταστεί οικονομικά αυτοδύναμη. Στην αξιοποίηση των περιουσιακών στοιχείων των Μετοχίων αυτών εντοπίζονται οι ρίζες της μετέπειτα οικονομικής της ευρωστίας, που της επέτρεψε να αποτελέσει μία από τις κυριότερες πηγές χρηματοδότησης της μορφωτικής προσπάθειας του κυπριακού λαού και ενίσχυσης των εθνικών διεκδικήσεων του στα χρόνια της Αγγλοκρατίας (1878-1960). Ανάμεσα στα Μετόχια αυτά εξέχουσα θέση κατέχει το Μετόχιο του Ξηροποτάμου στην Πεντάγεια, το οποίο βρίσκεται σήμερα στην κατεχόμενη από τα τουρκικά στρατεύματα εισβολής περιοχή της πατρίδας μας, που το μετέτρεψαν σε στρατόπεδο των δυνάμεων κατοχής.

Σύμφωνα με ιστορικές μαρτυρίες, η Μονή Κύκκου ιδρύθηκε στα τέλη του 11ου αιώνα με οικονομική συμβολή του Βυζαντινού αυτοκράτορα Αλέξιου Κομνηνού (1081-1118), ο οποίος μερίμνησε και για την εξασφάλιση των αναγκαίων οικονομικών πόρων για την επιβίωσή της με την παραχώρηση τριών μεγάλων

Μετοχίων, που αποτελούνταν από τα χωριά Μήλο, Μηλικούρι και Περιστερώννα **(1)**. Όπως αναφέρεται στα τέσσερα χειρόγραφα της ιστορίας της, των ετών 1614, 1661, 1695 και των αρχών του 18ου αιώνα, που διασώζουν παλαιότερες καταγραφές, κατά τα πρώτα χρόνια μετά την ίδρυσή της προστέθηκε στην κτηματική περιουσία της και το Μετόχιο του Αγίου Γεωργίου της Πεντάγειας, που δωρήθηκε από κάποιο Βυζαντινό Δούκα, ο οποίος ονομαζόταν Γεώργιος **(2)**.

Το Μετόχιο αυτό ήταν γνωστότερο με την ονομασία «Ξηροπόταμος», όνομα που προέρχεται από παρακείμενο χείμαρρο, ο οποίος πηγάζει στα βόρεια του χωριού Βυζακιά και διέρχεται από την περιοχή **(3)**. Αποτελείτο από μοναστηριακά κτήρια και μεγάλη έκταση καλλιεργήσιμης γης και βοσκοτόπων, καθώς και εκκλησία αφιερωμένη στον Άγιο Γεώργιο, που βρισκόταν σε κοντινή τοποθεσία, πλησίον του νερομύλου του Μετοχίου. Η τελευταία, όμως, κατέπεσε σε ερείπια στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, περίοδο κατά την οποία ανηγέρθη η σημερινή εκκλησία, που αφιερώθηκε στους Αγίους Σέργιο και Βάκχο. Σε αυτήν εκκλησιάζονταν και οι κάτοικοι της παρακείμενης Πεντάγειας, μέχρι το 1953, που ανήγειραν δική τους, αφιερωμένη στον Άγιο Νικόλαο **(4)**.

Στο Μετόχιο εκκαλλιεργούντο σιτηρά, ελιές, εσπεριδοειδή, κηπευτικά και διάφορα άλλα προϊόντα. Εξακολούθησε δε να επανδρώνεται από μέλη της αδελφότητας της Μονής μέχρι το 1956, που ενοικιάστηκε στον Κώστα Μαγγλή, ο οποίος δημιούργησε στις γύρω εκτάσεις μεγάλο αγρόκτημα από εσπεριδοειδή. Τελευταίοι μοναχοί, που υπηρέτησαν σε αυτό, ήταν ο σημερινός εκκλησιάρχης της Μονής Κύκκου, π. Ευγένιος, και ο Ιερομόναχος Κλεόπας, οι οποίοι απεχώρησαν το 1957 και το 1959, αντιστοίχως **(5)**.

Η παλαιότερη μαρτυρία σύνδεσης της Μονής Κύκκου με το Μετόχιο του Ξηροποτάμου ανάγεται στα χρόνια της Λατινοκρατίας (1191-1571), και εντοπίζεται σε έγγραφο, που αφορά έσοδα και έξοδά της, μεταξύ της 21ης Φεβρουαρίου 1553 και της 7ης Μαρτίου 1554. Όπως σημειώνεται σχετικά, η Μονή είχε στην κυριότητά της την περίοδο αυτή μερικά κτήματα γύρω από το κεντρικό μοναστηριακό οικοδόμημά της, καθώς και τα Μετόχια Άγιος Γεώργιος στην Πεντάγεια και Άγιος Νικόλαος στον Ακάμα. Σύμφωνα με το έγγραφο, στον Άγιο Γεώργιο παράγονταν σιτάρι, κριθάρι, κουκιά και φακές, υπήρχε κοπάδι από 200 αιγοπρόβατα, καθώς και δύο νερόμυλοι, που απέδιδαν ένα σταθερό εισόδημα από την ενοικιάσή τους στους φραγκομάτες χωρικούς της Πεντάγειας **(6)**.

Πολύ περισσότερες πληροφορίες έχουμε για το Μετόχιο και τη σύνδεσή του με τη Μονή Κύκκου στα χρόνια της Τουρκοκρατίας και Αγγλοκρατίας. Τότε, εξαιτίας του δύσβατου οδικού δικτύου προς τη Μονή, αποτελούσε τον ενδιάμεσο σταθμό κατά τις διακινήσεις των μελών της αδελφότητας, ή των προσκυνητών και περιηγητών

από και προς τη Λευκωσία. Ανάμεσά τους περιλαμβάνονται ο Άγγλος διπλωμάτης Ουίλιαμ Τέρνερ, ο οποίος το 1815 σημείωσε ότι διέμεναν σε αυτό 20 με 25 μοναχοί, και ο Γάλλος περιηγητής Εμίλ Ντεσάμπ, που το επισκέφθηκε το 1893 **(7)**. Επίσης, στο Μετόχιο εναπέθεταν προσωρινά τη θαυματουργό εικόνα της Παναγίας της Κυκκώτισσας, όσες φορές μεταφερόταν από τους μοναχούς στη Λευκωσία, όπου πραγματοποιούνταν λιτανείες και δεήσεις, κατά τις περιόδους της ανομβρίας, όπως το 1781 και το 1887**(8)**.

[Συνεχίζεται]

- 1.** Εφραίμ Αθηναίου, Η περιγραφή της Σεβασμίας και Βασιλικής Μονής Κύκκου, Ενετία 1751, σ 34.
- 2.** Κώστα Κωνσταντινίδη, Η Διήγησις της Θαυματουργής Εικόνας της Θεοτόκου Ελεούσας του Κύκκου, Λευκωσία 2002, σ. 110,194, 218 και 238, αντιστοίχως.
- 3.** Για το Μετόχιο του Ξηροποτάμου μέχρι πρόσφατα είχαν δημοσιευτεί δύο πολύ σύντομες αναφορές, από τους γούμενο Κύκκου Χρυσόστομο, Η Ιερά Βασιλική και Σταυροπηγιακή Μονή του Κύκκου, Κύπρος 1969, σ. 98 και Ανώνυμο, «Ξηροπόταμος μοναστήρι», Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, τ. 14ος, Λευκωσία 1991, σ 325.
- 4.** Μιχάλη Πασχάλη, Πεντάγυια, Λευκωσία 2005, σ 69-71, 102.
- 5.** Μαρτυρία π. Ευγενίου (καλοκαίρι του 1999). Επίσης βλ. Μιχάλη Πασχάλη, Πεντάγυια, ό.π, σ 81.
- 6.** Το έγγραφο εντόπισε και δημοσίευσε, μαζί με άλλα σχετικά, ο Ζιλ Γκριβώ, «Η Ιερά Μονή Κύκκου και τα εισοδήματά της στα 1553», Επετηρίδα Κέντρου Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου 1(1990)61-62, 68-70. Πρόκειται για γραπτή έκθεση του Ζουάν Σωζομένου προς τους Αρχηγούς του Συμβουλίου των Δέκα της Βενετίας, που αναφέρεται στα περιουσιακά στοιχεία της Μονής Κύκκου.
- 7.** Βλ. Άντρου Παυλίδη, Η Κύπρος ανά τους αιώνες μέσα από τα κείμενα ξένων επισκεπτών της, τ. Γχ, Λευκωσία 1995, σ 1085, και Σταύρου Λαζαρίδη, Emile Deschamps: Στην Κύπρο, τη χώρα της Αφροδίτης, Λευκωσία 2005, σ 130, αντιστοίχως.
- 8.** Για τη μεταφορά της Αγίας Εικόνας στη Λευκωσία, μέσω του Μετοχίου, το 1781 και το 1887 βλ. Κωστή Κοκκινόφτα, Κυκκώτικα Μελετήματα, τ. Αχ, Λευκωσία 1997, σ 28 και 38, αντιστοίχως.